

sekr. i sin fackfören. i Malmö. Tills. med sin yngre bror Per Albin H. (H. 2) kom han tidigt i kontakt med den politiska arbetarrörelsen och deltog i bildandet av Socialdemokratiska ungdomsförb. (1903), vars ordf. han var en kortare tid och i vars tidn. Fram han gjorde sina första journalistiska lärospån. År 1905 blev han medarb. i *Ny Tid*, där han stannade till 1908, då han övergick till Social-Demokraten, vars red. han tillhörde till 1916, varefter han anställdes vid Sv. telegrambyrån och 1918 vid Nordiska presscentralen, där han kvarstod till 1919; åren 1919—20 var han red.-sekr. i Social-Demokraten. Åren 1920—37 var han red. för Landsorganisationens tidskr. *Fackföreningsrörelsen*. Sistn. år utnämndes han till generallid. och chef för *Socialstyr*. År 1936 blev han fil. hedersdr vid Stockholms högskola. — Med sina gedigna kunskaper i fackliga och sociala frågor kom H. tidigt att inta en förgrundsställning inom både den fackliga och den politiska arbetarrörelsen. Politiskt tillhörde han redan från början av övertygelse socialdemokratins "moderata" och reformistiska riktning, och som en repr. för denna invaldes han 1919 i Första K., där han särskilt fördjupade sig i arbetsmarknadsproblemen och de aktuella avtalsfrågorna. Som led. av andra lagutskottet (från 1922) hade han ett betydande och ofta bestämmande inflytande på de socialpolitiska ärendenas behandling, och vid sidan därav anlätades han för ett flertal viktiga uppdrag. Han var bl. a. v. ordf. i särskilda utskottet (välfärdsutskottet) 1933, led. av trustlagstiftningskommittén 1920—21, av kommittén om anställdas arbetsavtal m. m. från 1931, ordf. i 1932 och 1936 års utredningar ang. beredskapsarbeten, led. av 1934 års kommission för utarbetande av förslag till lagstiftning ang. tredje mans rätt till neutralitet i ekonomiska konflikter samt ordf. för 1934 års byggnadsindustrisakkunniga. Med sin något grundliga och teoretiska läggning var H. knappast någon lysande politisk debattör, delvis på grund av sin rädsla för demagogiska fraser; hans typ med den kritiska saktligheten och den målmedvetna energin var mera forskarens och vetenskapsmannens. Det var också på ett annat område han gjorde sin viktigaste insats: som den sv. fackföreningsrörelsens förste och banbrytande historiker och teoretiker. Han har därigenom också utövat ett stort inflytande på den sv. fackföreningsrörelsens utveckling i reformistisk anda. Hans veckoöversikter i tidskr. *Fackföreningsrörelsen* tilldrogo sig berättigad uppmärksamhet på både ar-

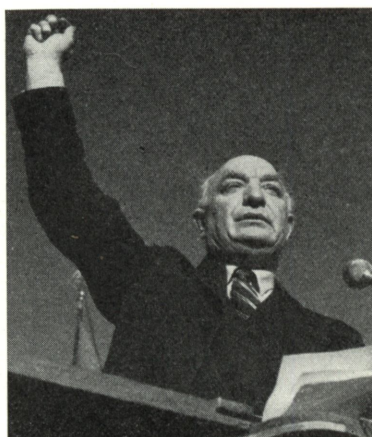
Sigfrid Hansson.

betar- och arbetsgivarhåll, och hans talrika skrifter inom dittills föga utnyttjade forskningsområden meriterade honom väl till hedersdoktoratet. Han utgav bl. a. "Bidrag till den svenska fackföreningsrörelsens historia" (1—3, 1920—22), "Arbetarrörelsen i Sverige" (1922, 3:e uppl. 1932), "Den svenska fackföreningsrörelsen" (1923, 6:e omarb. uppl. 1938), minneskriften "Landsorganisationens första kvartsekel 1898—1923" (1923), "Svenskt fackföreningsliv under fem decennier" (1932) och en samling fackföreningspolitiska rön och reflexioner, kallad "Arbetare — arbetsgivare — samhälle" (1935). Under sin korta tid som chef för *Socialstyr*. tog han betydelsefulla initiativ för att lösa såväl inländska arbetskonflikter som mellanfolkliga problem. — H. utförde ett mycket fruktbarande folkbildningsarbete. Han var sålunda led. av Brunnsviks folkhögskolas styr. från 1924, v. ordf. i Arbetarnas bildningsförb. från 1928 och studieledare vid Landsorga-

nisationens skola 1929—37. Han var styr.-led. i Fören. för sv. kulturhistoria från 1934. H. var dessutom bl. a. ordf. i Arbetarnas kulturhistoriska sällskap från dess stiftande 1926 och i Sv. gymnastikförb. från 1937. Åren 1914—25 var han Sv. journalistfören:s sekr. och 1928—37 dess ordf. — En festskrift tillägnades H. på hans femtioårsdag från Arbetarnas kulturhistoriska sällskap (1934). Som människa var H. kultiverad, vidsynt, varmhjärtad och anspråkslös. — Gift 1911 med farm. kand. *Anna-Lisa Mathilda Hedström*. R. A.

2. Hansson, Per Albin, politiker, tidningsman, f. 28 okt. 1885 i Malmö. Bror till H. 1. — H. genomgick fyra klassig folkskola och arbetade från tolv års ålder som springpojke och handelsbiträde i Malmö. Han deltog i Socialdemokratiska ungdomsförb:s bildande 1903 och blev 1905 förb:s förtroendeman och red. för dess tidn. Fram. Under den följ. tiden framträdde H. särskilt

som antimilitarist och s. k. praktisk — icke principiell — försvarsnihilist. Det huvudsakliga motivet för hans ståndpunkt var den från dansk debatt hämtade tanken, att en småstat som Sverige icke var i stånd att försvara sig; militären betraktades därjämte som ett hjälpmedel för överklassen i inre konflikter. H. leddes däremot icke, såsom vissa grupper inom arbetarrörelsen, av uppfattningen, att Sveriges bestånd som självständig stat saknade värde ur arbetarklassens synpunkt och att ett nationellt försvar därför under alla förhållanden vore förkastligt. Trygghet borde vinnas genom internat. samverkan, skiljedomsolitik och orubbligt proklamerad neutralitet. Efter hand uppstod inom ungdomsförb. en motsättning mellan en främst av H. representerad riktning, som önskade bevara den nära anslutningen till partiet, och en riktning, som systematiskt inriktade sig på kritik av partiets ledning och i vissa hänseenden krävde en vida mer radikal politik än partiets flertal. Atminstone delvis till följd av denna motsättning avgick H. 1909 som red. för Fram och blev medarb. i Social-Demokraten; 1914 blev han tidn:s ansvarige utgivare, 1916 dess andre red. och 1917 huvudred. Mot den opposition inom partiet, som främst företräddes av Z. Höglund och Stormklockan och 1916 ledde till partiets sprängning, tog H. allt skarpare avstånd och närmade sig i samband därmed Brantings och andra äldre partiledares åskådning; 1916 utgav han jämte G. Möller stridsskriften "Stormklockepolitiken under kritisk granskning". — År 1918 blev H. medl. av Andra K., där han snart vann en ställning som klar, fyndig och saklig, av praktisk politik mera än av teoretiska och ideologiska spörsmål intresserad debattör. I försvarsfrågan anslöt han sig till den inom partiet härskande åsikt, som såg avrustningen — helst internationellt genomförd — som framtidsmål men närmast verkade för en avsevärd nedrustning. Han blev lantförsvarsminister (senare försvarsminister) i den första Brantingska regeringen 1920 och beklädde motsvarande post i de båda följ. socialdemokratiska regeringarna (10 mars—27 okt. 1920, 13 okt. 1921—19 april 1923, 18 okt. 1924—7 juni 1926). Vid 1925 års stora nedrustningsbeslut framstod han som en av de drivande krafterna. Han betonade dock därvid sin principiellt positiva ståndpunkt i försvarsfrågan under bestående förhållanden; en nedrustning vore befogad med hänsyn till den internat. avspänningen och de minskade riskerna för Sverige; genom en begränsning av försvarsbör-

Per Albin Hansson talar 1 maj 1941 på Gärdet i Stockholm.

dorna och en därmed förknippad ökning av den sociala omvärldnaden skulle den nationella samhörigheten och därmed den inre beredskapen stärkas; en rationalisering av försvaret kunde i vissa avseenden vinnas under beskäring av kostnadsramen. — Efter Brantings död 1925 utsågs H. att uppehålla posten som partiordf., och han valdes till denna post av 1928 års partikongress. Åren 1926—32 var han politisk medarb. i Ny Tid, 1929—32 riksgäldsfullmäktig. Som ledare för det socialdemokratiska partiet i oppositionsställning lyckades H., trots svåra slitningar, att bevara sammanhållningen och att genom en politik, som på en gång var förmedlande och självständig, befästa sin auktoritet inom och utom partiet. H. kritiserade med skärpa den tyngdpunktsparlamentarism, som praktiserades under C. G. Ekmans regeringar, men betonade tillika nödvändigheten av uppgörelser och ömsesidiga eftergifter inom en demokrati. Inom folkstyrelsens ram skulle staten genom sociala reformer omvandlas till ett "folkhem", klassmotsättningarna försvinna och klasstriderna avvecklas. I försvarsfrågan intog H. vid flera tillfällen en mera positiv hållning än stora grupper inom partiet. Som ordf. i 1925 års flottbyggnadskommitté verkade han, mot partiets flertal, för anslag till nya örlogsfartyg, vid 1928 och 1932 års partikongresser motarbetade han med framgång kravet på att partiet skulle uttala sig för isolerad sv. avrustning. H. var sv. delegat vid avrustningskonferensen i Genève 1932. — Efter den socialdemokratiska valsegern 1932 blev H. 24 sept. statsminister i spetsen för en homogen partiregering. Dennes verksamhet kom väsentligen att inriktas på åtgärder till mildrande av den ekonomiska krisens följder och

övervinnande av själva krisen. En stor parlamentarisk framgång, som till icke ringa del torde vara att tillskriva statsministerns förhandlingsskicklighet, vann regeringen genom uppgörelsen med Bondeförb. i krisfrågorna på våren 1933 ("kohandeln"). Regeringen, som jämväl lyckades genomdriva en rad viktiga sociala reformer, behöll i huvudsak sin starka parlamentariska ställning till på våren 1936. I sin då avgivna proposition i försvarsfrågan föreslog regeringen visserligen en avsevärd upprustning, men den vägrade att i detta hänseende gå så långt som de borgerliga mellanpartierna, så vida ej garantier vunnos för att de ökade försvarskostnaderna icke skulle medföra en beskäring av socialpolitiken. Under hänvisning därtill förklarade regeringen sig ämna avgå vid nederlag i försvarsfrågan, därest icke dess förslag om höjning av folkpensionerna bifölles. Då den borgerliga majoriteten antog mellanpartiernas förslag i försvarsfrågan och avslag regeringsförslaget i folkpensionsfrågan, avgick regeringen (19 juni 1936). Sedan socialdemokraterna vunnit en dominerande position i Andra K. vid 1936 års val, bildade H. emellertid ånyo ministär 28 sept., denna gång i samverkan med Bondeförb. Koalitionsregeringen fullföljde den s. k. välfärdspolitik, varom de båda regeringspartierna enats 1933, och medverkade till en betydande stärkning av försvaret inför den alltmera hotande krigsfaran. Efter rysk-finska krigets utbrott ombildades regeringen till en nationell samlingsregering 13 dec. 1939, vars huvudsakliga mål blev upprätthållandet av Sveriges neutralitet och självständighet genom en försiktig utrikespolitik och ett energiskt utökande av den nationella beredskapen (jfr "Svensk hållning och handling", 1945, tal under andra världskriget). 1 aug. 1945 blev H. statsminister i en rent socialdemokratisk ministär. — Som statsminister under mer än tretton år har H. förvärvat en utomordentlig politisk auktoritet, vilket framgår icke minst av den förgrundsplats, som den socialdemokratiska propagandan givit åt hans person vid valen fr. o. m. 1936. Genom att förena en allmän social framstegstro med bestämd inriktning på närliggande konkreta uppgifter har H. blivit representativ för den sv. socialdemokratin. Hans vältalighet är mera tryggt och lugnt övertygande än passionerad och agitatorisk; den ger, liksom hans personliga uppträdande överhuvud, ett intryck av bred och gemyttlig folklighet; ett drag av kraftfull myndighet har med åren blivit alltmer framträdande. Inom partiet

och i riksdagen har H. vunnit stora framgångar som taktiker och förhandlare, men hans tydliga benägenhet för samförstånds lösningar har icke utslutit en stark ledning och självständiga insatser. I egenskap av regeringschef anses H. ha visat förmåga att utjämna och sammanhålla, samtidigt som han givit dep.-cheferna betydande handlingsfrihet i frågor av sekundär vikt. H:s politiska åskådning, som icke synes rotad i mera djupgående teoretiska eller överhuvud intellektuella intressen, utmärkes måhända främst av den starka känslan för demokratin såsom innefattande å ena sidan folklig självstyrelse, å andra sidan ett toleransens, hänsynstagandets och de ömsesidiga eftergifternas system (jfr särskilt hans "Demokrati", 1935, samlade tal och uppsatser). Mer än någon annan socialdemokratisk politiker har H. betonat, att folkstyrelsens befästade är partiets främsta uppgift och att fördenskull ett gott samarbete mellan partierna, byggt på respekt för minoriteterna, måste eftersträvas. Från denna utgångspunkt har H. även tänkt sig möjligheten av en samlingsregering av mera varaktig art. Ekonomiskt-socialt arbetar H. för en "välfärdspolitik", utmärkt av reformer till de missgynnade gruppernas förmån; för den socialistiska doktrinens speciella problem har han icke visat större intresse. H:s nationella inriktning har allt tydligare dokumenterats, och därmed, liksom med hans personliga läggning, sammanhänger hans stora popularitet även utanför det socialdemokratiska partiet. — Gift 1) 1906—18 med *Sigrid Eleonora Vestdahl*; 2) 1918—26 med *Anna Elisabeth Frykberg*; 3) 1926 återigen med *Sigrid Eleonora Vestdahl*. — Litt.: A. L. Söderblom, "Grön ungdom under röda fanor" (1945).

H. T.

Hanström, Bertil, zoolog, f. 20 nov. 1891 i Kalmar. Föräldrar: rådmannen *Per August Isidor H.* och *Alma Säfström*. — Efter studentex. i Kalmar 1910 studerade H. vid Stockholms högskola och blev där fil. mag. 1914, fil. lic. 1916 och fil. dr 1920. Han förordnades till docent i zoologi vid Lunds univ. 1925, blev tf. prof. 1929 och utnämndes 1930 till prof. i zoologi därstädes. Åren 1918—29 tjänstgjorde han som e. o. lektor vid Landskrona gymnasium. — H:s vetenskapliga produktion är företrädesvis ägnad nervsystemets jämförande anatomi och fysiologi hos evertebrater samt sinnesorganen, särskilt synsinnet, och den inre sekretionen hos lägre djur. Han har därjämte utövat en omfattande populärvetenskaplig författarverksamhet över ämnen med såväl

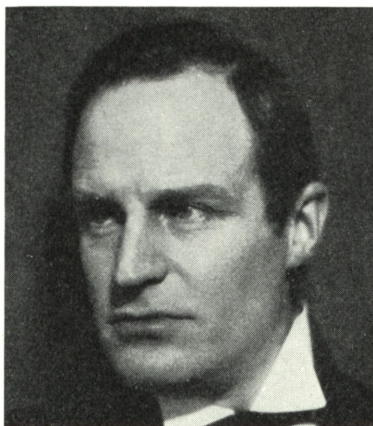
anatomiskt som allmänt zoologiskt innehåll och utgivit läroböcker i biologi för skolstadiet. Sedan 1943 är han red. för *Fauna och flora*. H. har för zoologiska studier företagit omfattande resor till flera europeiska länder samt till Nordamerika. Sina intryck från de amerikanska resorna har han skildrat i "Skisser från en Kaliforniefärd" (1922) och "Cape Cod och Florida" (1936). År 1939 blev han led. av Vet. akad. — Gift 1) 1917 med sophiasystern *Ingeborg Magdalena Hoflund*, † 1930; 2) 1932 med *Anna-Lisa Svensson*. B. T.—d.

Hanzén, se även *Hansén*.

Hanzén, John, tidningsman, f. 25 sept. 1873 i Ämås landsförs., Dalsland. Föräldrar: lantbrukaren *Hans Gustaf Johansson* och *Maria Johansson*. — H. var lärare vid Klara nya elementarskola i Stockholm 1895—97 och övergick därefter till journalistiken. Han var medarb. i Helsingborgs Dagblad och Sv. Telegrambyråns Malmö-filial samt blev 1902 red.-sekr. i Malmö-Tidn., vars red. och utgivare han var 1903—06. Åren 1906—10 förestod han Sv. Dagbladets skånered. Sin största insats gjorde han som red. och utgivare av den då liberala Östgöten 1910—31 och 1933—35, varefter tidn. sistn. är överraskande — även för H. personligen — övergick i andra händer och blev ett socialdemokratiskt organ. H. blev 1914 led. av drättselkammaren i Linköping, var 1921—31 ordf. i Östra Sveriges pressfören. och led. av Publicistklubbens styr. samt blev 1931 ständig led. av Sv. tidningsutgivarefören. Han utgav 1914 "Svensk folkpensionering enligt 1913 års lag" (flera uppl.). — Gift 1903 med *Eva Helena Amalia Rose*. R. A.

Haquini, Johannes, ärkebiskop, se *Johannes Haquini*.

Haquinus, Johan Algot, tonsättare, pianist, f. 30 juli 1886 i Sveg, Härjedalen. Föräldrar: försäkrings-

Algot Haquinus.

tjänstemannen *Gustaf H.* och *Elina Hedin*. — H. blev 1898 elev i Hilda Thegerströms pianoklass vid Musik-konservatoriet i Stockholm, där han tillika bedrev studier i kontrapunkt för Ernst Ellberg. År 1906 lämnade han konservatoriet, varefter Johan Lindegren blev hans lärare i komposition under ett par år. För att komplettera sina klaverstudier vistades H. i Paris och Berlin, där han mottog undervisning av M. Moszkowski och I. Friedmann. — H. gjorde sig först känd som en driven pianist av omiskännlig intim och poetisk läggning. Som solist medverkade han vid symfonikonserter vid såväl hovkapellet som Konsertföreningen i Stockholm. H:s tonsättningar tillhöra vitt skilda fält inom musiken: sålunda kunna nämnas baletten "Offerlunden", uppförd i Paris 1923, orkestersviten "Fjordstima", en pianokonsert i h-moll, stråkkvartetten nr 1 a-moll och Romans för violin och orkester. För piano har han skrivit "3 svenska danser", op. 9, och av hans sänger böra framhållas "Dofta, dofta vit syren" (E. Kléen), "Hälsning" och "Slättens tystnad" (B. Gripenberg). De sistn. grupperna visa en romantiker, som förstär att utnyttja klangernas färg- och nyansmöjligheter till stämningmåleri och naturlyrik. I senare klaververk har H. anslutit sig till impressionismen. — En mycket beaktansvärd insats har H. gjort som musikpedagog. År 1941 blev han led. av Mus. akad. — Gift 1) 1920—39 med *Birgitta Liljefors*; 2) 1939 med *Birgitta Haselgren*. G. P., (R. L.—y).

Harbeck, Ernst Friedrich Christian, industriman, f. 21 dec. 1873 i Hamburg. Föräldrar: grosshandlaren *Ernst H.* och *Mathilda Christensen*. — H. utexaminerades från Chalmers tekn. läroanstalt i Göteborg 1895, studerade vid Polytechnikum i Zürich,

Bertil Hanström.